

EDITORIAL

Papaglarabon an tinuod nga diwa nga patriyotiko kontra ha imperyalismo nga US

Kada Hunyo 12, ginsasalin-urog han kada rehimen nga papet an kunuhay "Adlaw han Katalwasan" han Pilipinas. Ini nga mga selebrasyon ngatanan buwa ngan waray pulos para ha mga ordinaryo nga Pilipino. Padayon hira nga naluludlod ha kakurian, kawaray hustisya ngan pagtamas-tamas ha ira mga katungod. Samtang nagpapabilin an katilingban nga bagakolonyal ngan bagapyudal nga gindodominaran han imperyalismo nga US, diri tinuod nga magigin talwas ngan mahimyang an nasud.

Hadton 1898, iginproklama han masurendiron nga pamunuan ni Emilio Aguinaldo an Syahan nga Republika han Pilipinas nga talwas na an nasud ha mga mananakop nga Espanyol. Kundi kadungan niya nga gindeklara nga aada ini ha ilarum han proteksyon han US. Tikang hadto hasta yana, ngan bisan ha panahon nga "ginhatag" na han US an "independensya," waray gud mawara an kontrol hini ha Pilipinas. Gin-imponer hini an bagakolonyal nga paghahadi hin haros 80 katuig.

Ilarum hini nga sistema, an tinuod la nga talwas amo an dagko nga agaron maytuna, dagko nga kumprador burgesya, ngan mga burukrata kapitalista nga waray wantas nga nandadambong ha natural nga karikuhan, pondo, ngan kusog-

pagtrabaho han katawhan Pilipino. Tungod kay gin-uundong nira an mga palisiya ngan balaud nga pabor ha langyaw nga buwitre, an ira paghahadi ngan pangungurakot gintutugutan ngan ginbebendisyunan liwat han amo nga imperyalismo nga US.

Ha panahon han rehimen Marcos Sr hasta kan Marcos Jr, dirudiretso nga ginbasura an soberaniya han Pilipinas. Hi Marcos Jr mas ginpaagsub ngan ginpahiluag an paggawas-sulod han mga langyaw nga tropa labina han US. Traydor hiya ha

pag-abre han nasud ha gatus-gatos nga war games ngan pagpapatrulya ha kadagatan, ha pagti-tindog han mga dayag ngan sikreto nga base militar, pagpapapapisyon han mga armas ngan higamit pan-gerra, ngan pagbuhi han misayl tikang ha

"Papaglarabon..." sundan ha paypay 2

5 nga tropa han 20th IB, patay kontra ha BHB-Northern Samar

LIMA NGA PASISTA nga tropa han 20th Infantry Battalion an napatay ngan damo nga iba pa an nasamaran ha aktibo nga pagdepensa han usa kayunit han Bagong Hukbong Bayan-Rodante Urtal Command (BHB-RUC) ha Barangay Catoogan, Las Navas, Northern Samar hadton Hunyo 4, alas-2:37 han kulop.

Naghihimo han *clearing operation* an mga pasista nga tropa han pabuthan hira han mga alertado nga Pula nga mangaraway. Kataliwan han lima kaminutos han dirudiretso nga pagpapabuto talwas nga nakaatras an BHB. Sige pa an pagpapabuto han mga pasista bisan kun nakagikan na an hukbo han katawhan.

Sigon kan Ka Amado Pesante, tagapagyakan han BHB-RUC, mga residente mismo an nagpahibaro ha yunit hiunong ha damo nga kaswalti han 20th IB. Pagkagab-i dirudiretso an pag-agi han ambulansya ha kasapit nga kalsada ngan nagpalupad liwat han helikopter an militar agud ayudahan an ira kaswalti.

Pahayag ni Pesante, naringgal gud an mga pasista ha ira kaperdihan. "Kun hadto gindeklara nira nga nabungkag na an prente gerilya ha Northern Samar... yana hira mismo an nasering ha masa nga damo pa an BHB. An tinuod nalamangan hira han maupay nga taktika ngan superyor nga kahibaruan ha tereyn han BHB." Gintanum la liwat an riple nga M-16 ngan katsutsera nga ginpagawas han 20th IB nga nakumpiska tikang ha BHB.

Operasyon haras ha Silvino Lobos. Gin-isnapp naman han usa kayunit han BHB-RUC an detatsment han 19th IB ha Barangay Geparayan de Turag, Silvino Lobos hadton Mayo 22. Baton ini han BHB ha panawagan han masa para ha hustisya tungod ha pasista nga panlasurbo han militar ha ira komunidad. Kalakip dinhi an sikreto nga sarbeylans ha

"5 nga tropa..." sundan ha paypay 2

"Papaglarabon...", *tikang ha paypay 1*

erport ha Tacloban City nga himubo nga linupad ha igbaw han mga sibil-yan nga komunidad ngan nagbutang dinhi ha peligro—ngatanan ini gindadan an mga Pilipino ha ipo-ipo han imperyalista nga gerra ha Asya-Pasipiko. Bisan ano nga "relief" o ayuda, sugad han ginpanhatag han 8th Infantry Division ha mga parupangisda nga nawarayan han panginabuhitungod ha Balikatan, diri matatago ini nga kamatuoran.

Ginsurender liwat ni Marcos an mga importante nga mineral ngan eruktarya nga katunaan han nasud agud pahimulsan han mga kompaniya nga Amerikano ngan gamiton ha paghimo han mga higamit pan-gerra ilarum han mga programa nga Pax Silica ngan Luzon Economic Corridor. Ha Eastern Visayas, gindadagmit ni Marcos an Samar Unity Roads Project, usa nga proyekto nga pangalsada nga natahos ha riko nga kagugub-an han Samar, nga magpapasayon ha pandambong ha mga deposito han *bauxite*, *chromite*, *nickel* ngan iba nga natural nga kari-kuhan ha rehiyon.

Hin-o man nga natipa dinhi mada-rahug nga ginpupuyoy. Ini an rason nga diri pala maiha ginlansar an mga kontra-insurhensiya nga treyning han mga langyaw ngan lokal nga pasista nga tropa ha mga komunidad han parag-uma ngan parupangisda. An ultimo nga target hini nga kampanya han panmuyoy an katawhan nga naato sugad han Bagong Hukbong Bayan.

Ini nga pagtamas-tamas ha katalwasan han mga soberano nga nasud ginhihimo han US diri la ha Pilipinas kundi hasta ha iba nga nasud. Komo numero uno nga terorista ha kalibutan, ginhihimo ini yana han US ha Iran, Venezuela, Colombia, Bolivia ngan Cuba. Hadto ginhimo ini ha Vietnam, Nepal, Nigeria, China, Indonesia, ngan damo pa nga iba. Kundi klaro liwat ha kasaysayan nga samtang natikagrabe an panginginlabot ngan pasista nga panmuyoy han US, mas naglalarab an patriyotiko nga diwa han katawhan. Samtang natikahilarum an kakurian ngan natikagrabe an

sumpakiay han mga makaiya nga naghahadi nga klase, mas naglalarab an karuyagon han katawhan para ha tinuod nga katalwasan ngan hul-os nga pagbabag-o.

Kinahanglan batunon han mga rebolusyunaryo nga pwersa ini nga panawagan han katawhan. Lingion an rebolusyunaryo nga kasaysayan han katawhan Pilipino, labina han katawhan han Eastern Visayas, nga maisugon nga inato ha mga langyaw nga mananakop ngan ginpakigbisog an paglulugaring han nasud. Pukawon an mapan-ato nga tradisyon han masa, organisahon ngan pagiuson hira para ha ira interes ngan kaupayan.

Itadong ini nga mga pakigbisog ha patriyotiko ngan nagkakaurusa nga rebolusyunaryo nga pag-ato ha imperyalismo nga US, an prinsipal nga gamot han kakurian han katawhan Pilipino ngan tag-undong han matalumpiguson nga naghahadi nga estado. Ha sugad nga pamaagi la mada-dara an nasud ha dalan han tinuod nga pag-uswag ngan katalwasan. ■

"5 nga tropa...", *tikang ha paypay 1*

mga natukad, pinaagi han pwersahay nga pagpapadara han selpon nga nagagamit ha *tracking*. Usa hini hi Zosimo Salajendo, lagas nga parag-uma tikang ha hirani nga baryo han Caputoan, Las Navas, nga ginbiktima han 19th IB hadton Mayo 21. Tuyo hini nga modus nga magdurot hin diri paghitapod-tapod ha ranggo han masa.

Peste ha masa an militar hini nga mga lugar. Ginkakawat nira an langka, saging, ugbos han kamote, ngan kapayas nga paniyan-tiyan han mga kabras nga parag-uma. Nagpapatikang liwat hira han huruygo, bulang, irignom, ngan panhilo ngan pangunguryente han mga sapa. Ha gab-i, mangangatok hira ha kabalayan agud mag-interogar hiunong ha presensya han hukbo han katawhan. Oras na unta ini han pamahuway han masa tikang ha magkulop nga panrabaho.

Tungod hini, nagsaad an BHB-RUC nga magpapakusog han kalugaringon ngan maglalansar hin tikadamo pa nga ginerilya nga aksyon agud kabu-ton an hustisya para ha masa. ■

Namartir nga batan-on nga Pula nga mangaraway, ginpasidunggan

GINHANDUM HAN MGA sangkay ngan kaupod ha pakigbisog ni Joshua Musico Sagdullas an ikatulo nga anibersaryo han iya pagkamartir hadin Mayo 28. Hi Sagdullas hadto anay lider-aktibista ha Eastern Visayas nga ha dayuday nagin Pula nga mangaraway ha Northern Samar. Namatay hiya kahuman madakop, pakurian ngan tuyo nga patayon han 43rd IB ha Catarman kaupod an tulo nga iba pa hadton 2023.

Ginpasidunggan han BAYAN-Sinirangan Bisayas hi Sagdullas diin nagserbe hiya komo pankabug-usan nga sekretaryo tikang 2018 tubtub 2020. Ginkilala hini an iya amot ha mga panmasa nga kampanya sugad han pag-ato ha Leyte Ecological and Industrial Zone, pagbuksas ha militarisasyon ha kabaryuhan, ngan pagbanhaw ha erestorya pankamurayawan.

Antes magin aktibo ha Bayan-SB, nagin kilalado nga lider-estudyante hi Sagdullas ha University of the Philippines-Tacloban. Nagin tagapangulo hiya han konseho han mga estudyante hadton 2015-2016 ngan nagserbe nga nasuyunal nga tagapangulo han Kasama sa UP hadton 2016-2017.

Igin-gawas liwat han Bayan-SB an usa nga koleksyon han mga sinurat ni Sagdullas. Kalakip dinhi an mga pag-analisar niya ha magpaso nga isyu han masa ha rehiyon ngan nasud, ngan mga personal nga sanaysay hiunong ha kalugaringon nga eksperyensya ha pakigbisog. Mahugot liwat nira nga ginpanawagan an hustisya para ha pagpapakuri ngan tuyo nga pagpatay ha iya han 43rd IB. ■

Kolektibo nga pag-uma, baton han masa ngan hukbo ha krisis

Kat-tanum na liwat sanglit nalilibang an pamilya ni Marilyn, ubos-nga-namumutnga an para-uma ha usa nga prente gerilya ha Eastern Visayas, ha paghahasok han humay ha ira banika. Ha nakalabay nga tuig hira la nga mag-asawa ngan ira mga anak an nagsusugbong hini nga ura-ura kabug-at nga buruhaton para la magkamayda hin bugas. Kundi yana, usa nga bug-os nga yunit han Bagong Hukbong Bayan (BHB) an magigin kabakyang nira.

Hilaba nga panahon ngan dako nga kusog-pagtrabaho an kinahanglan para makag-ani tikang ha banika. Antes makapaghasok han humay, kinahanglan tikangan an pagkakaingin ha mga bulan han Marso o Abril. Ha kabukiran, makapira kabeses hira nga mag-pupulod han mga kahoy antes ini sunugon, ngan kahuman magdudurok, magsasagaksak, ngan dida la makapamugas. Ini nga ira gintanum ha bulan pa han Septyembre o Oktubre maaani, o kataliwan han upat tubtub lima kabulan. Duha kabeses ha usa katuig la hira makakaani.

Kun mayda unta kalugaringon nga hagna hira Marilyn, diri na nira ini kinahanglan himuon. Kundi tungod kay monopolisado han lokal nga agaron maytuna an mga umhanan, natatabrog an mga sugad ha ira ha mga prontera diin obligado nga magkaingin agud magkamayda hin matatamnan nga tuna. Kun magsasaop naman hira ha agaron maytuna, lugi hira ha kadako han gastos ha produksyon.

"Pakuri gud an pyudalismo tungod kay atrasado an produksyon. Patag-ussa ngan manu-mano nga gin-aani han para-uma an humay ngan ura-ura ini kamalangan. Pira kabulan hiya nga nagkuri para ha kada butil han humay, kundi an iba mahuhulog nala ha tuna ngan diri na mapupulsan," paliwanag ni Ka Lean, usa ha mga Pula nga mangaraway nga nagintegreyt ha paghasok. Samtang an agaron maytu-

na, mayda man ani o waray, kinahanglan mabaydan han plete han saop.

Hini ngatanan nga proseso, pinakamaupay gud an kooperasyon ha pag-uma. Ha Eastern Visayas, gintatawag ini komo bayanihan, araglayon, o tiklos. Nagtutumuyo ini ngatanan nga madagmit nga mahuman an mga makurimot nga proseso han pag-uma.

Yana nga panahon han habagat, plano nga magintegreyt han yunit ni Ka Lean ha unom kapamilya han kablas nga para-uma. Katuyuanan hini nga igpakita ha ira an epektibidad han kolektibo nga pagtrabaho. Makakabulig liwat ini nga aghaton hira nga magtukod han asosasyon nga amo an magdudumara ha magkalain-lain nga porma han bubligay ngan bahinay ha pagtrabaho ngan ani.

"Diri man ha ngatanan nga panahon aadi an hukbo. Kinahanglan liwat namon madeploy ha iba nga erya. An asosasyon an magseseguro nga magpapadayon an ira bubligay," paliwanag ni Ka Lean.

Kundi mayda mas importante nga katuyuanan an pagtukod han asosasyon, pagduon niya. Kinahanglan aragtubang nga ayaton han masa nga para-uma an poder han agaron maytuna pinaagi han kontrapyudal nga pakigbi-

sog. Dinhi nira igiinsister an pagpapamenos ha plete ha tuna, pagpapahitaas han suhol han mga trabahador ha uma, pagpapatanggal ha usura, pagpapahitaas han presyo han produkto nga agrikultural, ngan iba pa. Ha sugad, nagkamayda hira hin importante kaupay nga eksperyensya ngan kabatiran ha pag-atubang ha kaaway ha klase, ha paginsister han ira katungod, pagbuksas ha kaaway, ngan pagpahayag han ira mga demanda.

Prinsipal pa gihapon nga porma han paggios han masa nga para-uma an armado nga pakig-away. Pinaagi la hini magkaupod nga mapapanalipdan han hukbo ngan masa an mga kadaugan han kontrapyudal nga pakigbisog. Labaw ha ngatanan, mabubungkag la an monopolyo ha tuna ngan poder ha kabaryuhan han agaron maytuna kun aatuhan ini han armado nga masa.

Komo mersenaryo nga hukbo han naghahadi nga klase, sobra nga mapanmuyop an pasista nga militar ngan pulis ha mga asosasyon han para-uma. Ngani, ha baryo nira Marilyn, binagsak gud an produksyon tungod ha militarisasyon. Mas nalimitaran an oras ha pagtrabaho ha uma han mga para-uma ngan nahahadlok liwat hira tumukad kun mayda operasyon. Dugang ini nga pakuri ha ira ha butnga han krisis ha lana, samtang an mga pasista ha baryo nagpaparasa la, naghuhuruygo ngan nag-iirignom kundi nasweldo hin dako.

"Sweldado hira han katawhan kundi nanhahadlok ngan pakuri la hira ha amon," sering ni Marilyn. "An BHB, hira an nabulig ha amon nga pauswagon an amon produksyon." Tungod hini, nalilipay an iya pamilya nga makabakyang an hukbo han katawhan ha pagpaparayhak han produksyon ha ira baryo. ■

Masobra 100 nga deliberi *rider* ha Eastern Visayas, gindeklara komo mga regular nga empleyado

Madinaugon nga nahiinsister han 126 nga deliberi *rider* ha Eastern Visayas nga kilal-on hira komo mga regular nga empleyado han kompaniya nga Food Panda subay ha desisyon han National Labor Relations Commission (NLRC) ha Tacloban City hadton Abril 21. Ginkokonsidera ini komo makasaysayan nga desisyon nga nagseseguro ha seguridad ha pagtrabaho han gintatawag nga *gig workers*, o mga trabahador nga ginsusuhulan para ha kada trabaho nga nahuhuman. Kaagsuban nga nakakakuha hira han trabaho *online*.

An Food Panda usa nga internasyunal nga *online food delivery platform* nga nakabase ha Singapore ngan nag-oopereyt ha 400 nga syudad ha Asia. Nasuhol hira ha mga *rider* agud magdeliber han mga pagkaon nga gin-oorder han mga *customer*.

Hadton Agosto 2025, nagsalawad han reklamo ha NLRC an Food Panda Riders Region 8 tungod kay ginkokonsidera hira han kompaniya komo mga *freelancer* imbes nga mga aktwal nga empleyado. Sering han unyon, diri ungod nga "independent contractors" hira tungod kay kun sugad, libre unta hira nga sumulod ha trabaho kun san-o hira maruyag. Lugod, ginpapailarum hira ha maghugot nga mga iskedyul ngan ginsusubaybayan an ira "performance" o pagpapatuman han trabaho. Ginsusupinder liwat hira kun nagkakansela hira han order (kaagsuban tungod kay diri makontak an nag-order nga *customer*). Ha pinakagrabe nga kaso posible matanggal hira ha trabaho.

Samtang ginkokonsidera hira komo "freelancer," ginpapasugbong gihapon ha ira an gastuson ha pagmentinar han ira motorsiklo, gasolina, *load* han selpon, uniporme, ngan *delivery bag* nga nagbabalor hin tig-₱2,000. Waray liwat hira nakakarawat nga kumpensasyon, benepisy, o dugang nga suhol kun nag-oobertaym ha trabaho, ha luyo han peligro han magku-lop nira nga pagbiyahe ha kakalsadahan. Hadton nakalabay nga tuig, usa nga *rider* an naligis han sarakyan kundi hasta yana waray gihapon hiya nakakarawat nga bayad danyos.

Ginreklamo liwat han unyon an waray paliwanag nga pag-iban ha ira kita. Waray pahibaro nga ginpaluros han Food Panda an ira suhol tikang ha ₱55 nga *base rate* para ha kada 5-kakilometro nga deliberi ngadto ha ₱25, ngan an ₱15 nga bayad para ha kada kadugangan nga kilometro ngadto ha ₱10. Kun hadto unom tubtub walo kaoras la an kinahanglan agud kumita hin ₱1,000, yana kinahanglan na nira magtrabaho hin tubtub 12 oras. Tungod ha krisis ha lana dugang nga binagsak an ira inadlaw nga kita ngadto ha ₱300-₱500.

Ha yana, an gindesisyunan pala han NLRC amo an relasyon nga *employer-employee* han mga *rider* ngan han kompaniya. Nakatalaan pa ini nga magdesisyon hiunong ha pag-iban han suhol ngan arbitrario nga suspensyon ngan pagtanggap ha mga trabahador. Sugadpaman, aada ha

mas maupay nga pusisyon an unyon agud ig-insister an ira mga katungod. "Pinaagi la han kolektibo nga pakigbisog makakaalinggawas an mga trabahador ha gapos han pananalumpigos," paha-yag ni Normito Ragasa, tagapangulo han unyon.

Ginkilala han Center for Trade Union and Human Rights (CTUHR) ini nga kadaugan han unyon. "Usa ini nga importante kaupay ngan masesering nga makasaysayan nga desisyon para ha katungod ha pagtrabaho. Angay sumunod an Food Panda ngan ignasyunalisa ini nga desisyon. An iba nga kompaniya nga *platform* kinahanglan sumunod liwat."

Sigon ha grupo, damo nga *online platform* an nadiri nga kilal-on an ira mga *rider* komo empleyado agud diri maobligang maghatag han sadang nga suhol, benepisy, seguridad ha trabaho ngan iba pa nga katungod han mga trabahador subay ha balaud. Samtang natikadako an ganansya hini nga mga kompanya, naghihimo hira hin mga pamaagi agud hikawan an mga trabahador han ira gahin hini.

Hadton 2024 kinita an Food Panda hin €725-€775 kamilyon o ₱48 kabilyon (ha balyuay nga €1=₱61.9 ha pareho nga tuig). Pananag-iyang ini han Delivery Hero, kompaniya nga nakabase ha Germany. ■

